

Izabela Zymer

Biblioteka Naukowa Związku Kompozytorów Polskich
Warszawa
ORCID 0000-0003-0560-9379

REGAMEY & REGAMEY. O DRAMATYCZNYCH LOSACH I NIEZNANYCH DZIEŁACH KONSTANTEGO KAZIMIERZA REGAMEYA (OJCA) I KONSTANTEGO REGAMEYA (SYNA) UDOKUMENTOWANYCH NA PROMOCYJNYCH PŁYTACH POLMIC

KOMUNIKAT

Wbrew temu, co się powszechnie sądzi, w historii muzyki było ich dwóch – ojciec i syn. Obaj podpisywali swoje utwory tak samo, każdy z nich był Konstantym Regameyem. Rozróżniali ich tylko bliscy, a później muzykolodzy. Łączyły ich więzy krwi oraz Kijów – wielokulturowe miasto stołeczne imperium carskiego z wielkimi pokładami kultury polskiej¹.

Tak rozpoczyna się esej poświęcony dwóm niezwykłym postaciom, Konstantemu Regameyowi oraz jego ojcu Konstantemu Kazimierzowi Regameyowi, opublikowany w książeczce dwupłytkowego albumu *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik*, który w 2020 roku wydała Biblioteka Związku Kompozytorów Polskich. Tak jak bohaterowie tego wydawnictwa, również całe przedsięwzięcie ma charakter szczególny i prawdopodobnie wyznacza nowy kierunek działań wydawniczych ZKP.

Autorem eseju i pomysłodawcą płyty był Jerzy Stankiewicz – muzykolog z Krakowa, który badaniu życia i twórczości kompozytorskiej obu Regameyów poświęcił wiele lat pracy i niespożytych sił, jakich wymagały długie i wnikliwe kwerendy w bibliotekach i archiwach w Polsce, Rosji, Ukrainie i Szwajcarii. Efektem tych prac było i jest nadal żmudne, ale też konsekwentne wydobywanie z różnych pokładów kulturowej niepamięci nieznanych fragmentów biografii i licznych zapomnianych dzieł.

Młodszy Konstanty (Constantin) Regamey był kompozytorem, pianistą, pisarzem muzycznym, a jednocześnie lingwistą i orientalistą. Choć urodzony w Kijowie w 1907 roku, był obywatelem Szwajcarii, a z racji złożonych i ciekawych losów rodziny w jego żyłach płynęła krew wielu nacji. Od 1920 roku mieszkał w Warszawie i był dobrze znany w polskim środowisku muzycznym – jako krytyk i autor świet-

¹ J. Stankiewicz, *Dwaj Regameyowie – ojciec i syn*, esej w książeczce płyty *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik*, polmic 162–163, Związek Kompozytorów Polskich, Warszawa 2020, s. 6.

nych tekstów teoretycznych². II wojnę światową również przeżył w stolicy, gdzie zaangażował się w ruch oporu, wykorzystując możliwości, jakie dawało mu obce obywatelstwo. Następnie, przez obóz w Sztutowie i Hamburg, przybył do Szwajcarii, gdzie osiadł na stałe. Zawodowo związał się z uniwersytetami w Lozannie i Fryburgu jako wykładowca m.in. języków słowiańskich i orientalnych, cywilizacji orientalnej i lingwistyki ogólnej. Jednocześnie sporo komponował. Jego utwory wykonywano na prestiżowych festiwalach – w Donaueschingen i na „Warszawskiej Jesieni”. Działal w szwajcarskich stowarzyszeniach muzycznych, pozostawał w bliskim kontakcie z Paulem Sacherem – dyrygentem, założycielem słynnej obecnie na cały świat Paul Sacher Stiftung. Zmarł w Lozannie w 1982 roku. Nie będąc postacią tak rozpoznawalną jak jego ojciec, który również był pianistą i kompozytorem, młodszy Konstanty pozostaje znany jedynie specjalistom, choć z pewnością zastępuje na sławę większą niż ta, którą cieszy się obecnie.

Starszy Konstanty Regamey, właściwie Konstanty Kazimierz Ferdynand Regamey, także obywatel Szwajcarii, urodził się w 1879 roku w Żmerynce na Podolu (obecnie Ukraina). Kształcił się w Odessie, Kijowie, a wreszcie w Petersburgu, w konserwatorium, w klasie fortepianu słynnej Anny Jesipowej. Tam też poznał swoją przyszłą żonę, pianistkę, matkę młodszego Konstantego. Jako małżeństwo zamieszkali w Kijowie, gdzie wspólnie prowadzili szkołę muzyczną. Jednak po przewrocie bolszewickim w 1917 roku rozstali się. Matka z synem – bardzo okreśną drogą, z powodu wojny – wyruszyła w kierunku Polski i w 1920 roku dotarła do Warszawy. Ojciec pozostał w Rosji i najpierw tułał się po jej wschodnich rubieżach, potem zaś wrócił do Kijowa, gdzie ponownie pracował jako nauczyciel muzyki. W dwudziestolecie międzywojennym ojciec i syn korespondowali ze sobą, jednak w pewnym momencie listy ze Związku Radzieckiego przestały przychodzić. Rodzina nie spotkała się już nigdy. Młodszy Konstanty nigdy nie dowiedział się, co stało się z jego ojcem. Dopiero ostatnie badania ujawniły, że Konstanty Kazimierz Regamey został zgłodzony przez reżim stalinowski krótko przed wybuchem II wojny światowej. Aresztowany w Kijowie w 1937 roku, oskarżony o szpiegostwo na rzecz „burżuazyjnej” Polski, został rozstrzelany w styczniu 1938 roku. Miejsce jego pochówku nie jest znane.

Prezentowany tu album zawiera pierwsze w fonografii światowej nagrania pieśni na głos wysoki i fortepian Konstantego Kazimierza Regameya ojca oraz młodzieńczych pieśni Konstantego Regameya syna, a także miniatur fortepianowych obu kompozytorów. Cały repertuar wykonują Olga Pasiecznik (sopran) oraz jej siostra Natalia Pasiecznik (fortepian). Nagrania odbyły się w Studiu Koncertowym Polskiego Radia im. Witolda Lutosławskiego w Warszawie w sierpniu 2020 roku, a zrealizowała je Ewa Guziółek-Tubelewicz. Rejestracji pieśni i utworów na fortepian solo Konstantego Kazimierza Regameya ojca dokonano na podstawie historycznych publikacji nutowych z lat 1910–1914 wydawnictwa G.I. Indrżiszek (Kijów–Baku). Do nagrań pieśni Konstantego Regameya syna wykorzystano ich pierwsze wyda-

² Por. K. Regamey, *Wybór pism estetycznych*, red. K. Naliwajek-Mazurek, Kraków 2010.

nie drukiem z 2014 roku nakładem krakowskiego wydawnictwa Musica Iagellonica³. Podstawą wykonań utworów fortepianowych były rękopisy przechowywane w Archiwum Konstantego Regameya w Bibliotece Kantonalnej i Uniwersyteckiej w Lozannie (Bibliothèque cantonale et universitaire – BCU – Lausanne).

Nad zawartością merytoryczną wydawnictwa pracował spory zespół specjalistów, w tym doświadczeni redaktorzy zapisu nutowego Ryszard Śnihur i Wanda Gładysz⁴, którzy przygotowali komputerowy skład nut dostępnych wcześniej tylko w rękopisach, oraz trójka filologów: Tomasz Zymer⁵, Marta Kaźmierczak⁶ oraz Anna Bednarczyk⁷. W książeczce, poza esejami w językach polskim i angielskim, zamieszczone są również teksty pieśni w obu tych językach oraz w oryginalnym dla większości utworów języku rosyjskim. Współproducentem nagrania i wydania płyty jest Program 2 Polskiego Radia. Partnerami przedsięwzięcia – Stowarzyszenie Autorów ZAiKS oraz Repli Media Sp. z o.o. Produkcję dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Muzyczny ślad”. Tak jak wszystkie płyty wydawane przez Związek Kompozytorów Polskich *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik* to wydawnictwo niskonakładowe (500 egzemplarzy), niekomercyjne – nie na sprzedaż, przeznaczone wyłącznie do celów promocyjnych, edukacyjnych i naukowych. Ze względu na połączenie znakomitych kreacji artystycznych, skrupulatnych działań edytorskich i wnikliwych prac badawczych jest to płyta wyjątkowa. Jej wartość naukową podkreśla Hanna Milewska w recenzji płyty w magazynie „Hi-Fi i Muzyka”:

wraz z coraz większą wiedzą o Konstantym, pojawiły się pytania o jego korzenie, o wpływ ojca na jego drogę życiową, wreszcie – o ojca, czyli Konstantego Kazimierza Regameya, zwłaszcza zaś o tragiczne ostatnie lata Regameya seniora. Odpowiedzi na te pytania przyniosły kwerendy w archiwach i bibliotekach Ukrainy i rozmowy z ostatnimi świadkami wydarzeń lat 30. XX wieku. Summę ustaleń zawarł Stankiewicz w arcyciekawym esej w książeczce przedstawiającej tu płyty⁸.

Miłą niespodzianką i zachętą do dalszych tego rodzaju działań było wyróżnienie, przyznane płycie przez magazyn „Hi-Fi i Muzyka”, w postaci tytułu „Płyty roku 2021” w kategorii „Klasyka”. Na stronie pisma napisano:

Regameyowie (ojciec Konstanty Kazimierz – odkrywany przed polskimi melomanami i syn Konstanty – z ugruntowaną pozycją w dziejach muzyki) dostali po jednej płycie w albumie

³ K. Regamey, *Pieśni młodzieńcze*, red. J. Stankiewicz, Kraków 2014.

⁴ Redaktor muzyczny, ekspertka od interpretacji odręcznego pisma Konstantego Regameya ze względu na bliską współpracę z kompozytorem za jego życia.

⁵ Anglista, tłumacz m.in. esejów oraz biografii twórców.

⁶ Autorka przekładów poezji rosyjskiej na język angielski.

⁷ Rusycystka, tłumaczka poezji rosyjskiej na język polski, autorka umieszczonego w książeczce towarzyszącej płycie esaju *Krótko o wierszach*, traktującym o poezji umuzyceznionej przez obu kompozytorów w pieśniach.

⁸ H. Milewska, *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik*, „Hi-Fi i Muzyka” 2021, nr 10, <https://hi-fi.com.pl/artyku%C5%82y/muzyka/fonografia/5711-regamey-regamey-pasiecznik-pasiecznik.html> (dostęp 7.07.2023).

zawierającym ich lirykę wokalną i miniatury fortepianowe. Ojciec został na Ukrainie i padł ofiarą komunistycznych czystek; syn – dzięki wyjazdowi do Polski, a następnie emigracji – zachował życie i wolność tworzenia. Łączy ich wrażliwość na słowo poetyckie.

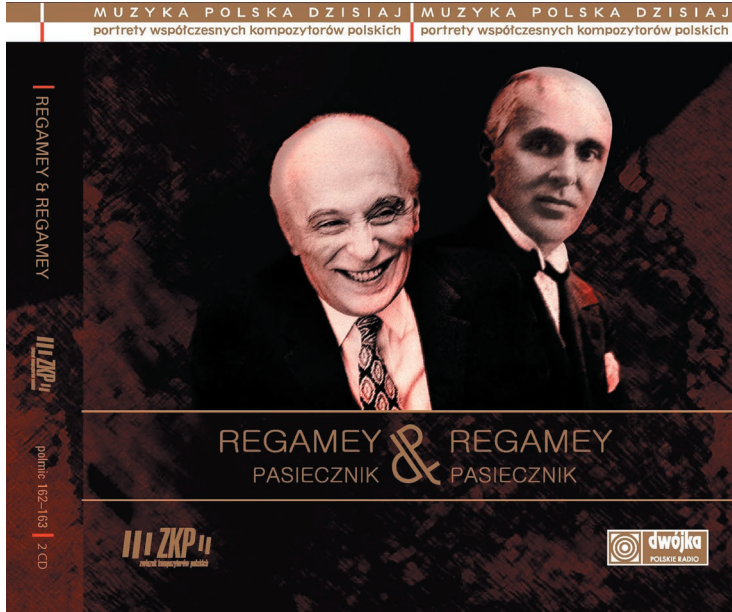
Siostry Pasiecznik, mające ukraińsko-polskie korzenie, są tu idealnymi wykonawcami⁹ poezji w różnych językach, różnych autorów.

Płyta *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik* jest jedną z najnowszych płyt w katalogu wydawnictwa ZKP/POLMIC, który został zapoczątkowany w 2005 roku publikacją kompletu 10 płyt pt. *Polska kolekcja „Warszawskiej Jesieni”* (polmic 001–010). Warto tu przypomnieć, że Biblioteka ZKP wydawała płyty CD już dużo wcześniej, zanim wdrożono numerację w ramach ciągłego katalogu, przy czym były to wówczas wyłącznie *Kroniki* kolejnych „Warszawskich Jesieni”, oznaczane za pomocą rocznika i numeru płyty w ramach kompletu. Pierwsza taka płyta (1999 nr 1) powstała na przełomie lat 1999 i 2000 i zawierała zrealizowane podczas festiwalu w 1999 roku nagrania kompozycji *Miniwertura* na kwintet dęty Witolda Lutosławskiego, *Fresk VII – Uru Anna* Grażyny Pstrokońskiej-Nawratil, *Bramy ogrodu* Szabolcsa Esztényiego oraz *Cassazione per Natale* Zbigniewa Bujarskiego. Z kolei najnowszą publikacją ZKP/POLMIC jest trzy płytowy album *Kronika dźwiękowa „Warszawskiej Jesieni” 2020* (polmic 168–170), zawierający siedemnaście utworów wykonanych podczas tej edycji festiwalu. Przyszłość wydawnictwa nie jest pewna, gdyż pozyskiwanie funduszy na niekomercyjne płyty z muzyką współczesną staje się coraz trudniejsze. Rządowy program „Muzyczny ślad” ma w swojej specyfikacji, w opisie celów strategicznych zapis mówiący, iż przy punktowaniu projektów preferowane są te wnioski, które dotyczą kompozycji powstałych przed rokiem 1945¹⁰. W rezultacie zdobycie dotacji na publikację dzieł najnowszych, co było do tej pory głównym przedmiotem zainteresowania wydawnictwa, nie jest łatwe. Tym samym seria, którą dotyczą obecnie największe problemy finansowe, jest znana w Polsce i za granicą, popularna, wręcz „kultowa” *Kronika dźwiękowa „Warszawskiej Jesieni”*, rejestrująca przede wszystkim prezentowane na kolejnych festiwalach utwory z lat ostatnich. Być może aktualne priorytety programu „Muzyczny ślad” będą dodatkową zachętą dla wydawnictwa ZKP/POLMIC do zmiany strategii z działań o znaczeniu przede wszystkim promocyjnym (a do takich należały coroczne, „jesienne” *Kroniki*) na przedsięwzięcia wydawnicze o charakterze naukowym, podobne do projektu *Regamey & Regamey*. W 2023 roku wydawnictwo pozyskało kolejną dotację w ramach programu „Muzyczny ślad” na kontynuację prac nad spuścizną Regameyów. Powstaje obecnie druga płyta, z kolejnym zestawem unikatowych nagrań oraz porcją nowo odkrytych i ustalonych faktów – *Regamey & Regamey Vol. 2* (polmic 171). Planowany termin wydania płyty to grudzień 2023¹¹.

⁹ Płyty roku 2021, „Hi-Fi i Muzyka” 2021, nr 1, <https://hi-fi.com.pl/artyku%C5%82y/148-sprz%C4%99t/nagrody-roku-2022/5844-plyty-roku-2021.html> (dostęp: 1.07.2023).

¹⁰ Por. „Ogłoszenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie naboru do Programów rządowych z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na rok 2023, realizowanego w terminie do 30 listopada 2022 r.”; Załącznik nr 4 – specyfikacje programów, s. 21.

¹¹ Od redakcji: w momencie publikacji tekstu płyta została już wydana.

1. Okładka płyty *Regamey & Regamey - Pasiecznik & Pasiecznik*, polnisc 162-163, Związek Kompozytorów Polskich, Warszawa 2020; projekt: Jerzy Matuszewski.

2. Konstanty Kazimierz Regamey z synem, Kijów 1913; ze zbiorów Bibliothèque cantonale et universitaire – BCU – Lausanne. Fotografia opublikowana w książeczce prezentowanej płyty.

3. Jerzy Stankiewicz w Muzeum Łysenki w Kijowie podczas prezentacji odnalezionych utworów Konstantego Kazimierza Regameya (1 października 2004); zdjęcie z domowego archiwum zamieszczone w książeczce prezentowanej płyty.

BIBLIOGRAFIA

- Milewska H., *Regamey & Regamey. Pasiecznik & Pasiecznik*, „Hi-Fi i Muzyka” 2021, nr 10, <https://hi-fi.com.pl/artyku%C5%82y/muzyka/fonografia/5711-regamey-regamey-pasiecznik-pasiecznik.html>.
- Ogłoszenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z 26 października 2022 r. w sprawie naboru do Programów rządowych z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego na rok 2023, realizowanego w terminie do 30 listopada 2022 r., <https://www.gov.pl/web/kultura/muzyczny-slad5>.
- Płyty roku 2021, „Hi-Fi i Muzyka” 2021, nr 1, <https://hi-fi.com.pl/artyku%C5%82y/148-sprz%C4%99t/nagrody-roku-2022/5844-plyty-roku-2021.html>.
- Regamey K., *Wybór pism estetycznych*, red. K. Naliwajek-Mazurek, Kraków 2010.
- Stankiewicz J., *Dwaj Regameyowie – ojciec i syn*, esej w książeczce płyty *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik*, polmic 162–163, 2 CD, Związek Kompozytorów Polskich, Warszawa 2020.

ABSTRAKT

Autorka prezentuje dwupłytowy album *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik* opublikowany w roku 2020 przez Bibliotekę Związku Kompozytorów Polskich – Polskie Centrum Informacji Polskiej POLMIC, zawierający nagrania kompozycji Konstantego Regameya (1907–1982) oraz jego ojca Konstantego Kazimierza Regameya (1879–1938) w wykonaniu Olgi Pasiecznik (sopran) oraz jej siostry Natalii Pasiecznik (fortepian). Tak jak wszystkie produkcje Związku Kompozytorów Polskich, jest to publikacja niskonakładowa (500 egzemplarzy), niekomercyjna – nie na sprzedaż, przeznaczona wyłącznie do celów promocyjnych, edukacyjnych i naukowych. Autorka przedstawia również skrótowo historię wydawnictwa ZKP/POLMIC oraz perspektywę jego rozwoju.

Słowa-kлючe: Konstanty Regamey, Konstanty Kazimierz Regamey, Olga Pasiecznik, Natalia Pasiecznik, Jerzy Stankiewicz, Związek Kompozytorów Polskich

Regamey & Regamey. On dramatic fate and unknown works of Konstanty Kazimierz Regamey (father) and Konstanty Regamey (son) documented on POLMIC promotional records

ABSTRACT

The author presents a two-CDs album entitled *Regamey & Regamey – Pasiecznik & Pasiecznik* released in 2020 by the Library of the Polish Composers' Union – Polish Music Information Centre POLMIC, featuring music by Constantin Regamey (1907–1982) and his father Konstanty Kazimierz Regamey (1879–1938) performed by Olga Pasichnyk (soprano) and her sister Natalya Pasichnyk (piano). As all other CD releases of the Polish Composers' Union, this is a non-commercial, a not-for-sale production, with a number of copies limited to 500, intended for promotional, educational and research purposes only. The author outlines also both the history and the perspectives of future development of the Research Library of the Polish Composers' Union activities in the field of music publications.

Keywords: Constantin Regamey, Konstanty Kazimierz Regamey, Olga Pasichnyk, Natalya Pasichnyk, Jerzy Stankiewicz, Polish Composers' Union

BIOGRAM

Izabela Zymer – absolwentka Instytutu Muzykologii Uniwersytetu Warszawskiego oraz studiów podyplomowych na Wydziale Dziennikarstwa Informacji i Bibliologii UW na kierunkach Bibliotekoznawstwo oraz Nowe media w instytucjach dziedzictwa kulturowego. Jeszcze przed obroną pracy magisterskiej podjęła pracę w Bibliotece Związku Kompozytorów Polskich w Warszawie, gdzie obecnie pełni funkcję wicedyrektora. Jest również sekretarzem redakcji Polskiego Rocznika Muzykologicznego.